

Pillanatképek az elmúlt 70 év gyülekezettörténetéből

Jobbáné Szabó Enikő,
Szeged, 2017.

Hetven éve, 1947. november 30-án hangzott el az első istentisztelet a Honvéd téri reformtus templomban.

Hetven évvel később, az idén, 2017-ben, a reformáció 500 éves évfordulójára emlékezünk. Ez a két kerek dátum, ezeknek az évfordulóknak a megünneplése vezetett oda, hogy a Reformáció Emlékbizottság pályázati kiírására a Mustármag Alapítvány a Hogyan tudunk megújulni elődeink hagyatékából? (REB-17-PROG-0457) címmel pályázatot adott be.

Ebben arra kerestük a választ, hogy az elmúlt 70 évben, a Honvéd téri gyülekezet milyen örökséget hagyott ránk, ma élő hívőkre, melyek voltak azok a gyülekezeti tevékenységek, szokások, értékek, amelyek ma is jövőformáló erővé válhatnak. Tervünk volt az is, hogy felkutassuk az elmúlt 70 év azon gyülekezet tagjait, akik a tudományos, művészeti életben is maradandót alkottak.

Ehhez tárgyi emlékeket néztünk meg, irattári anyagot olvastunk át, személyes beszélgetéseket folytattunk és kérdőívet osztottunk ki, hogy minél több információt gyűjtsünk össze a témához.

Kutatásunk eredményéről előadáson számoltunk be, amelynek kivonatát itt adjuk közre.

Szegeden a reformátusok 1857-ben alapították meg első egyházközségüket a Szentháromság u. 40. sz. alatt. Ezen a helyen először imaház, majd később iskola nyílt, valamint itt kapott helyet a parókia is. A ház ekkor már ismerős volt a reformátusoknak, mert már három éve bérelték.

Az árvíz után (1879) a Kálvin téren épült templom (1884), ezt követte a Petőfi telepi (1928), az Újszegedi imaház (1928) majd a Honvéd téri (1947).

Tervező: Schulek Frigyes

Tervező: Sztojka Jenő

Műépítész: Sztojka Jenő

Tervező: Borsos József

Az 1928. december 15-én tartott Kálvin téri presbiteri gyűlésen határozták el a második, belvárosi református templom megépítését. A gyűlésen az alábbi egyháztagok döntöttek arról, hogy megépüljön a templomunk:

Bakó László lelkész, dr. Széll Gyula főgondnok, Szabados László börtönlelkész, Árokszállásy János kántor, Szarka László pénztáros, Nagy Sándor házgondnok.

A presbiterek: Balogh János, Bardócz Salamon, dr. Bányai Ferenc, dr. Beretzk Péter, **Bolgár Károly**, Bucsy István, **Csala Dezső**, Dombi Béla, Eperjessy Pál, Fiáth János, Gábor József,

Glöckner József, Gyürei Béla, Halász Gyula, Hernyák Imre, Keresztes Péter, Kosztolányi Gyula, **Kovács Ferenc**, Lányi István, Máthé György, Nagy Antal, tolcsvai Nagy Géza, Nyilas József, dr. Olasz Béla, Papp Ferenc, Segesváry dezső, Soós Lajos, Szecsődy István, **dr. Szilágyi Ferenc, Szili Török Imre**, Tunyogi Csapó János, Zilahi Kis Tibor.

Pótpresbiterek: dr. Illyés Tivadar, Bene Emánuel és Lázy István.¹

A pirossal azokat emeltük ki, akik a Honvéd téri Templomban is presbiterek lettek.

Szinte ezzel a döntéssel egy időben özv. Lichtenegger Gyuláné, szül. Csorja Zsuzsánna földbirtokos, Dugonics tér 1. szám alatti lakos, a református egyházközségnek adományozta két ingatlanát, amely a Dugonics tér 1. és a Kárász u. 15. szám alatt voltak. Az ajándékozási szerződés kelte 1928. XII. 19.

Az alábbi idézetben olvashatunk Csorja Zsuzsánna szándékáról:

„Ebben az ajándékozási tényemben az a változtathatatlan szeretet és ragaszkodás vezetett, mely életem egész folyamán Anyaszentegyházamhoz kapcsolt. Kötelességemnek éreztem, hogy amikor Isten megboldogult férjemmel, Lichtenegger Gyulával való házasságomat gyermekkel meg nem áldotta, viszont közös földi életünket anyagi javakkal meggazdagította, nevünket közösen beleírjam a magyar református egyház egyik önálló helyének, a szegedi református gyülekezetnek az életébe; elhatározásomban tehát nem anyagi szempontok vezettek, hanem az a vágyakozás, hogy amint életemben igyekeztem Isten akaratát cselekedni, úgy életemnek az alkonyán végső rendelkezéseimmel is Isten dicsőségét szolgáljam.”²

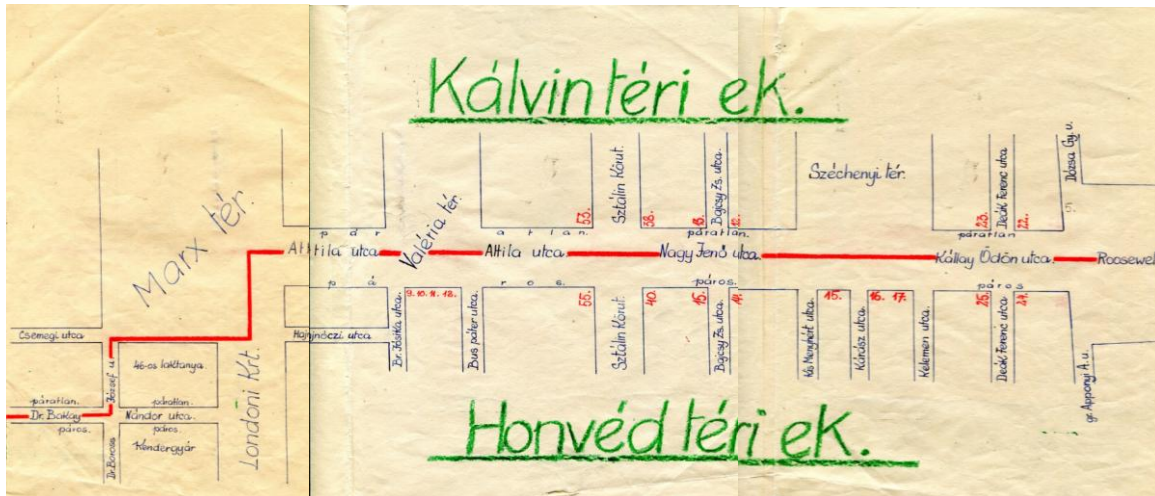
Ez az ingatlan lesz később, a Szeged-Honvéd Téri Református Egyházközség parókiája. A házért a mai napig is nagy hálával tartozunk az adományozónak!

A Honvéd téri templom gyülekezeti termében az első istentiszteletet 1947. november 30-án, advent első vasárnapján tartották. A presbiteri gyűlés így számolt be az ünnepi eseményről:

"...Isten kegyelméből végre használatba vettük az új templomot; ha ugyan egyelőre még csak a gyülekezeti termet. - Az első istentiszteleten a Békés-Bánáti Református Egyházmegye esperese: Gönczy Béla vésztői lelkipásztor szolgál s igehirdetésének alapigéje a Rómabeliekhez írott levél 12. részének 1-2. verse volt.

Az istentisztelet keretében Bakó László lelkipásztor Györgyi és dr. Gál Géza Jenő presbiter Katalin nevű gyermekét keresztelte meg, majd röviden ismertette a templom történetét..."³

Az egyházközség megosztása 1948. október 29-én történt. A Kálvin téri oldalra 2800 lélek, míg a Honvéd téri oldalra 2200 lélek jutott. A területi határ behúzását az alábbi, korabeli rajzon látjuk.

Szeged lakosságának vallási megoszlása 1949-ben a következőképpen alakult:

A városnak 132 607 lakosa van. római katolikus 119566, görög katolikus 604, **református 7523**, evangélikus 2137 fő. A görögkeleti egyházhoz 455, unitáriushoz 110 fő, baptistához 38 fő, izraelita felekezethez 1586 személy tartozott. Egyéb 347, felekezeten kívüli 204, ismeretlen 37 fő volt.⁴

A templomi tér később készült el, 1948. december 26-án vehették használatba, s ezzel most már az egész templomot odaszenteltük Isten dicsőségének a szolgálatára.

Bakó László lelkipásztorunk szolgálata idején szentelték fel a templomot. Az első ige, amely megszólalt a templomban a fentebb idézett örömhír volt. A zászlós báránnyal, a magyarországi református egyház címerével ez az ige ékesíti a templom főbejáratát. ("Imé az Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűneit!" (János 1:29.))

A közel 1500 hívőből álló, gyülekezet éneklés közben vonult fel a templom főbejáratához, amelynek küszöbét az alábbi igével lépték át:

Emeljétek föl fejéteket, ti kapuk, emelkedjétek föl, ti ősi ajtók, hogy bemehessen a dicső király! Ki az a dicső király? Az erős és hatalmas Úr, az Úr, aki hatalmas a harcban. Ki az a dicső király? Az erős és hatalmas Úr, az Úr, aki hatalmas a harcban. Ki az a dicső király? A Seregek Ura, ő a dicső király! (Zsoltárok könyve 24 fejezet: 7-10.)

A 70 éves történelmünk során a következő lelkészek szolgáltak és szolgálnak gyülekezetünkben:

Bakó László
1947 - 1948.

Seres Zoltán
1948 - 1982.

Papp László
1982.-2001.

Dr. Kereskényi Sándor
2001. 02. 16-tól napjainkig

Dr. Kereskényiné Nemes Livia
2001. 02. 16-tól napjainkig

A lelkészek munkáját a következő gondnokok segítették: Lázi Lajos főgondnok (1950-1968), Mohácsy Ferenc gondnok (1950-1957), Hegedűs Gábor főgondnok (1969-1982), Zsebik József gondnok (1982-1993).

A presbitérium javasolja, hogy a lelkészi hivatal irodai teendőit 1950 júniusától kezdődően **Hajdú Pál** diakónus végezze. Olyan valakit kell ugyanis megbízni ennek a munkának az ellátásával, aki ebben már bizonyos gyakorlatot szerzett, és lelki tekintetben is alkalmas arra, hogy a lelkész távollétében a hívekkel kapcsolatot tartson. Hajdú Pál hivatali tisztviselő megbízatása 1962-ig tartott. Betegsége idején **dr. Zolnay Imre** református lelkész (1952. március 9 – augusztus 1.) végezte ezt a szolgálatot.

Hajdú Pál után a Városi Tanács elvette a lelkészi hivatal területének nagy részét: csak két szoba és egy raktárhelység maradt. Ebben az időszakban nem volt irodista, a lelkész, a kántor, a presbiterek és az egyház tagjai végezték a hivatali munkát.

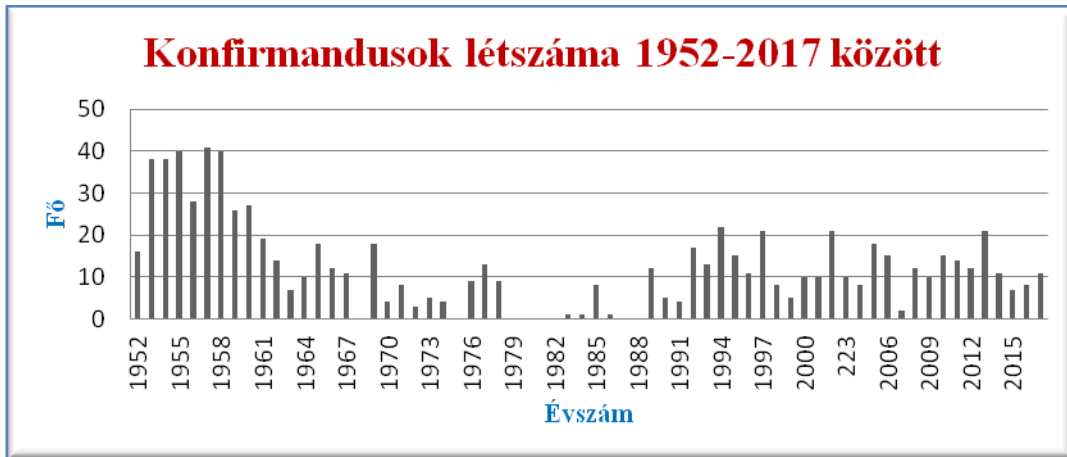
1985-től **Faragó Teréz** vállalta az adminisztrációt, aki 2000 szeptemberéig dolgozott itt lelkesen és nagy pontossággal.

Sárközy Teréz – 1950-től kitartó hűséggel tartotta tisztán a hivatali helyiségeket és vállalta a sok bajjal járó fűtés terheit. Anyagi hozzájárulásával is csinosította a lelkészi hivatalt.

A templomfeljáróhoz, a korlát készítéséhez anyagot ajándékozott. A betegek úrvacsora osztásához szükséges tálcát és terítőt is neki köszönhetjük.

Meg kell emlékeznünk **Csamangó Ferencről és feleségéről, Rácz Ilonkáról**, akik a református temető kertészei voltak hosszú évekig. Sírjukon, a nevük mellett, szolgálataik megbecsüléseként, a következő felirat látható: „E temető kertészei.”

Konfirmandusok létszámának változást az alábbi táblázat mutatja be. Az első években volt a legnagyobb számú az Úr előtt bizonyoságot tévők száma. Sajnos, azt is láthatjuk, hogy volt olyan időszak, amikor nem tett fogadalmat, a jegyzőkönyvek tanúsága szerint, senki. Az 1990-es évektől azonban ismét megnövekedett Isten és a gyülekezet előtt hitükről vallást tévők száma.

Az 1958-ban konfirmált fiatalok nagyon csinos egyenruhában fotózkodtak a templom lépcsőjén. A mellékelt emléklapot kapták ebből az alkalomból.

Az iratok átnézése közben találtuk azt a két anyakönyvet, amelybe a kitértek és az áttértek adatait vezették. Csak 1950 és 1969 között vannak feljegyzések, ezt követően nem találtuk ennek nyomát. Kitértek: 7 fő – 1950-1967 között, áttértek: 30 fő – 1950-69 között. Ahhoz, hogy az áttérés hiteles legyen, egy bizonyítványt kellett készíteni, amelyet tanúkkal is hitelesíteni kellett.

Bizonyítvány.

Alulírottak, mint tanúk - ha kell - eskü alatt is bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert Bálint Ilona eddig róm.kath.vallásu, Mihálytelek Szegfű u.4.sz.a.lakos, foglalkozásra nézve: tűzőnő, aki 1939.május 12-én Szegeden született, atyja neve: Bálint István, vallása: rk, fm, anyja: Virágh Ilona, rk, htb, velünk együtt a mai napon a Szeged-Belvárosi Római Katolikus Egyházközség lelkészi hivatalában megjelent s ottan a mi jelenlétünkben kinyilvánította azt a szándékát, hogy a róm.kath.vallásról a református keresztyén vallásra áhajt áttérni.- A kijelentkezést a plébános tudomásul vette. Jelen bizonyítványt nevezett áttérő kérésére aláírásunkkal igazoljuk.

1960. július hó n.

Kotogán Jánosné
Római Katolikus
S. C. tag

Lőrincz Emméné
Római Katolikus
Műtartás

A templomunk két harangja 1948-ban, húsvéthétfőn szólalt meg először. Eredetileg egyenes jármon függött mindkét harang, amelyet később kiemeltek. A harangszék fából készült. Ma lekötött nyelves, húzóágneses meghajtású.

A **nagyharang** 237 (300) kg-os, 78 cm alsó átmérőjű, h1 alaphangú, öntötte [Szlezák Ráfael](#) Rákospalotán 1948-ban.

Egyik oldalán ez a felirat olvasható:

Isten dicsőségére, elhunyt Zsuzsika lányuk emlékére készítették szülei: Takó Andrásné Csorja Zsuzsanna és Erika ikertestvére az Úrnak 1948. évében.

Alatta a felirata:

„Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa.” (Mk 10,14)

A **kisharang** 129 kg. Felirata: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és a földön békesség a jóakarattal embereinek.” – Lukács 2:14

Dr. Gál Géza Jenő ref. egyházmegyei ügyész, neje Varga Julianna, gyermekeik Gál Julianna Erzsébet és Gál Györgyi Katalin adományozta 1948-ban.

„Délelőtt 9 órakor szép számú gyülekezet jelenlétében Bakó László lelkipásztor az I. Kron. 29:1-25. verse alapján rövid igehirdetést tartott, majd szent hivatására útnak engedte a harangokat. A felszentelt harangok a 11 órás istentisztelet alkalmával már Isten dicsőségére meg is szólaltak.”⁵

A szószék, Tóth Pál asztalosmester alkotása, 1949. szeptember 25-én került a helyére. Az úrasztalát Kovács Gyulának köszönhetjük.

A templom átadása nem jelentette azt, hogy minden elkészült. Ahogy az istentisztelet tartása is később kezdődhetett a templomi térben, ugyanúgy voltak még befejezetlen részei a templomnak. Mivel nem állt rendelkezésre megfelelő összeg a befejezéshez, a presbitérium 1954-ben létrehozott egy gyűjtési alapot. Ekkor indult be a folyamatos gyűjtés a templom mellékhelyiségeinek és a folyosók festésére, a tető javítására, a csatornák karbantartására, a padok tervezésére és a temetőben az ártézi víz bekötésére.

Ekkor még lócán ültek az istentiszteleten. A padokhoz szükséges fa beszerzése sem ment egyszerűen. Az Állami Egyházügyi Hivatal hozzájárulását nem sikerült megszerezni a faanyag beszerzéséhez 1954-ben.

Végül is Isten segítségével és a nagy összefogással összejött a pénz a padokra.

Két árajánlatot kértek az elkészítésre, de egyik sem volt megfelelő. Ekkor kérték fel Kopasz Lajos asztalosmestert, aki elvállalta egy szakasz mintapad legyártását.

A padokat, a sikeres minta alapján, Kopasz Lajos asztalosmester készítette, folyóméterenként 450.- Ft-ért. A padok készítéséhez a református temetőből 34 fa kivágását engedélyezték, és a Rókusi Tüzépen is sikerült vásárolni tölgyfa rönköket, de továbbra is várták az adományokat.

Nem egyszerre állították be a padokat, hanem 2-3 soronként, ami végül is 1961. december elejére nyers állapotában elkészült. Ekkor már csak a szegélyek és a padozat volt hátra.

Sajnos a templom első harmóniumát ellopták. 1949-ben sikerült vásárolni egy orgonaharmóniumot, majd 2009. december 13-án szentelték fel az új orgonát, ami a mai napig szolgál az istentiszteleti alkalmakon.

Kutatásunk során számos olyan gyülekezeti taggal találkoztunk, akik a tudományos és művészeti életben is maradandót alkottak. Most álljon itt egy felsorolás, nem a teljesség igényével, de annál nagyobb hálával. Ha az olvasó ismer valakit, akit szeretne, hogy megemlítsünk, kérem, jelezze!

Dr. Csala Dezső, jogász, **presbiter** és felesége.

Dr. Csala Dezső mélyen hívő családból származott, az egyházat anyagilag is támogatta. Édesanyja adományozta a „**Mint a szép híves patakra, a szarvas kívánkozik**” ablakot.

Dr. Kalmár László egyetemi tanár, **Kossuth-díjas** matematikus, az MTA tagja, a számítástechnika úttörője.

Dr. Mosonyi Kálmán – matematikus, c. főiskolai tanár, Gondolkodási hibák az általános iskolai matematika órákon c. könyv szerzője.

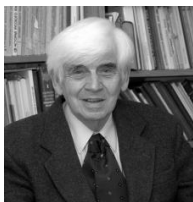
Dr. Tandori Károly Kossuth- és Széchenyi-díjas matematikus, egyetemi tanár, az MTA rendes tagja.

Dr. Zalányi Sámuel – **presbiter**, az orvostudományi egyetem Egészségügyi Szervezési Intézetének intézetvezető professzora.

Dr. Kiss Ferenc **presbiter**, fül-orr-gégész szakorvos, a Fül- Orr Gégészeti Klinika klinikai főorvosa.

Dr. H. Tóth Imre – presbiter

Az egyetem Orosz Tanszékének majd a Szláv Intézet professzora.

Dr. Kovács Miklós költő, író, irodalmár, főiskolai tanár, az Abádi Benedek-monográfia szerzője.

Dr. Szigeti Lajos Sándor – presbiter, irodalomtörténész, tanszékvezető egyetemi tanár.

Dr. Csetri Lajos – presbiter, irodalomtörténész, egyetemi tanár, Berzsenyi-kutató.

Szili Török Imre – presbiter, mezőgazdász, mezőgazdasági üzemszervező, főiskolai tanár, okleveles gazda, tanár.

Vasvári Miklós a motoresónak-sportág első Európa-bajnoka.

Csizmazia Kálmán – presbiter, festőművész.

Dr. Szabó Imréné T. Nagy Zsófia a népművészet mestere. Terveivel, elgondolásaival, zsűrizett kézimunkáival segítette a templombelső díszítését.

Köszönet:

Dr. Baranyi Lászlóné (Marika)
Dr. Nemes Gábor
Dr. Zalányi Sámuelné (Ildikó néni)
Gátiné Csala Katalin
Kapás Csilla
Sashegyi Tiborné (Rózsika)
Szecsódi Gizella
Takó Edit könyvtáros
Tóth Tamás temetőkutató

Idézetek:

1. Takó Edit: A szegedi Honvéd téri Református Egyházközség története - Egyháztörténeti szakdolgozat 2003., p.:15.
2. Ajándékozási szerződés 1928., 2. pont
3. Takó Edit: A szegedi Honvéd téri Református Egyházközség története - Egyháztörténeti szakdolgozat 2003., p.:25.
4. Blazovich László (szerk.) Szeged Története 5. 1945-1990. Szeged, 2010. p.477.
5. Takó Edit: A szegedi Honvéd téri Református Egyházközség története - Egyháztörténeti szakdolgozat 2003., p.:25.

Források, felhasznált irodalom:

- Délmagyarország
- Egyházi Híradó
- Presbiteri jegyzőkönyvek 1950-től napjainkig
- Takó Edit: A szegedi Honvéd téri Református Egyházközség története - Egyháztörténeti szakdolgozat 2003.
- Szeged Története 5. 1945-1990. Szeged, 2010.
Szerk.: Blazovich László
- Tóth Tamás: Csongrád megye temetőiben nyugvó jeles személyek adattára. Szeged, Juhász Nyomd Kft., 2008.
- <http://www.magyarharangok.hu/szeged.html> (2017.10.28.)
- <http://www.ujszeged.ref.hu> (2017.11.05.)
- <http://www.reformatus.szeged.hu> (2017.11.05.)

Kedves Olvasó!

A feltárt anyag nem teljes körű! Ez úton is kérném, hogy amennyiben tudják, egészítsék ki emlékeikkel azt. Köszönettel!

A szerző e-mail címe: szaboe63@gmail.com